

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Кривошея І.,
кандидат історичних наук, професор, завідувач
кафедри всесвітньої історії та методик навчання,
Уманський державний педагогічний університет
ім. Павла Тичини (Україна, Умань),
igorkryvosheia@gmail.com

Моравець Н.,
доктор, ад'юнкт, Інститут історії Академії
ім. Яна Длугоша в Ченстохові
(Республіка Польща, Ченстохів), mornor@wp.pl

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ:
DU MCSZYK R. KOBIECY ŚWIĘTEJ GÓRY ATHOS.
NIEOWESNA OWESNOŚĆ. – POZNAN:
UAM, 2017. – 228 s.
(Димчик Р. Жінки Святої Гори Афону.
Відсутня присутність. – Познань:
UAM, 2017. – 228 с.)

Завжди цікаво, коли свій науковий підхід на традиційну і нібито вже дуже знайому та добре вивчену тематику пропонує представник країни, для якого цей «терен» своєрідна «*Terra incognita*» – територіальна й релігійна. 2017 р. у видавництві Університету Адама Міцкевича у Познані (Республіка Польща) побачило світ чергове непересічне видання – монографія доктора Рафала Димчика, що вже понад десять років успішно вивчає Афону.

Вже багато написано про особливості духовного, чернечого життя Святого Афону, але ще багато таємниць чекають на свого дослідника. Одна з таких таємниць – жінка в історії Святої Гори...

Рецензована робота Р. Димчика є для польської історіографії новаторською. Загальновідомо, що жінкам заборонено відвідувати це святе місце (так званий *аватон*), проте авторський підхід польського дослідника дозволяє нам простежити феномен «*відсутньої присутності*» жіночого начала в духовному просторі святині від самих початків Афону: перебування Божої Матері на святій Горі, Її зображення на іконах та фресках у церквах і капличках, моці святих і великомучениць, фінансові пожертви жінок монастирям.

Монографія справляє враження доволі цілісної та послідовної. Реалізації представленої проблематики сприяла структурно-логічна архітектура монографії як своєрідний фокус авторського замислу. Наукова праця складається з вступу, семи змістовних розділів, у яких здійснено аналіз найбільш важливих проблем і загалом успішно досягнута мета наукового пошуку, посилення, списку бібліографії та переліку ілюстрацій, а також анотацій англійською та російською мовами.

Текст, запропонований читачеві, виважений і ґрунтується на широкому джерельному (власні архіви монастирів) та історіографічній базі (використано англійські,

американські, болгарські, грецькі, німецькі, російські, сербські, французькі видання). Безумовно, широка й комплексна база дослідження сприяла верифікації основних авторських положень, наповненню монографії науковою аргументацією та оригінальним фактичним матеріалом. Звертаємо увагу на важливий факт – автор кілька разів відвідав Святий Афон, і це дозволило йому уникнути певних «стереотипів» сприйняття життя монастирів, яке могло б сформуватися після опрацювання духовної та наукової літератури. Монографія містить цікаві ілюстрації: ікон і фресок, що зображають Богородицю, документів і малюнків, фотографій монастирів, а також духовних і світських діячів.

У вступі «Сад Богородиці» (s. 7–18) автор чітко пояснює, чому для вивчення було обрано саме цю тему і зауважує, що пропонує широкому загалу свій погляд на проблему, як своєрідне впровадження, «початок» чи «відправну точку» для більш глибокого дослідження ролі жінки в історії Афону на різних хронологічних відтинках. Саме тому авторська візія подачі матеріалу тематична, а не хронологічна.

Перший розділ «Між ідіоритмією і кіновією/ценюбією» (s. 19–48) повністю присвячено короткому екскурсу в історії Святої Гори від початків християнства до сьогодення, висвітленню становлення та еволюції чернечого життя, особливості міжнародного статусу Афону.

У другому розділі своєї монографії польський дослідник розкриває сутність та особливості аватону, аналізує легенди й витоки повної заборони доступу жінок на територію Республіки Ченців / Афону (s. 49–68).

«З Святого Духа і Марії Диви...» – саме таку назву має третій розділ (s. 69–88), в якому теологічно-філософський аналіз допоміг автору розкрити особливу роль Божої Матері, місце її культу та шанування (свята) в Православній Церкві.

Релігійна присутність Матері Ісуса Христа на іконах та фресках висвітлена у четвертому розділі книги «Афонські обличчя Богородиці» (s. 89–110).

Разом із тим, у п'ятому розділі «Святі і мучениці» (s. 111–144) Рафал Димчик передусім привертає нашу увагу до надзвичайного шанування на Святій Горі св. Анни, яка була матір'ю Пречистої Диви, культу св. Марії Магдалени – «рівної апостолам», а також до св. Петки-Параскеви, св. Варвари та ін.

У шостому розділі «Жіночі дари» (s. 145–164) детально висвітлено випадки пожертвування жінками своїх статків та маєтків монастирям Святого Афону. На основі аналізу документів про фундування ікон, фінансування діяльності та даровизну майна, тестаменти (заповіти) тощо, показано майнову та фінансову участь жінок у функціонуванні монастирів Республіки Ченців.

Надзвичайно вдався Рафалу Димчику сьомий розділ «Грішники та вигнанки» (s. 165–194), в якому розкрито

найбільш таємничі факти «жіночої присутності» на Святій Горі.

В цілому зазначимо, що структура та зміст книги дозволили автору повністю розкрити свій задум показати читачеві ефект «відсутньої присутності» жінки на Святій Горі Афон. Висловимо міркування, що це дисциплінарне дослідження було б добре завершити узагальнюючими висновками. Насамкінець хотілося б зауважити, що монографія польського дослідника Рафала Димчика справляє враження ґрунтовної й серйозної праці, яка дає імпульс для подальших досліджень. Книжка зацікавить усіх, хто прагне долучитися до вивчення маловідомих сторінок історії та життєдіяльності Святої Гори Афон.

Krivosheya I., Ph.D. in History, Professor,
Head of the Department of World History and Methods of Teaching,
Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna
(Ukraine, Uman), igorkrivosheia@gmail.com

Moravets N., doctor, adjutant, Institute of History
of the Academy named after Jan Długosz in Częstochowa
(Republic of Poland, Częstochowa), mornor@wp.pl

**Review of the monograph: Dymczyk R. Women of The Holy
Mount Athos. Impalpable presence. – Poznan:
UAM, 2017. – 228 p.**

* * *